

Nushası 10 kuruş

Posta ücreti 40 Para

Senelik abonası
100 kuruş

Posta ücreti 10 kuruş

İstanbul

Şehremaneti Mecmuaası

[Şehremaneti tarafından ayda bir çıkarılır]

Sene : 6

Kânunsani 1929

Sayı : 65

İÇİNDEKİ YAZILAR

Sayfa

155	Bu günün en büyük işi	A. Suat
161	Amerikada Sıhhat abıdeleri	Dr. opatör A. Mustafa
166	Sanatoryomlar	Dr. A. Süheyl
171	Şehrimizde yapılması ve ıslahı lazımgelem bazı ufak işler	Dr. A. Nevzat
130	İstatistik mebahisi	Mehmet Ali
180	Belediye kanunu (mabaat)	

İstanbul
Şehremaneti Matbaası
1929

Şehrimizde yapılması ve ıslahı lazım gelen bazı ufak işler

Sat'hi bir bakışla pek ehemmiyetsiz gözükən bazı işler vardır ki yerli ve ecnebi bir çok kimselerin görme zevkini, gönül arzusunu maneviyatını tahriş etmeleri itibarile büyük icraattan daha muazzam rol oynarlar. Beş altı milyon lirahk ufacak varidat ile, İstanbul Şehremanetinden, bu koca harabeyi bir Berlin haline getirmesini istemek kimsenin aklından geçmez. Daha sarîh bir ifade ile, mükemmel bir imar projesi de hazırlanmış olsa hemen İstanbullu imar edebilmek kabil değildir. Zira imar paraya mütevekkiftir. Binaenaleyh İstanbul'daki imare ait büyük icraat, ancak vasi varidat menbaları bularak uzunca senelere bağli olan bir meseledir. Yani basit bir düşünce ile, İstanbul'un hemen imarı için filan caddenin açılması, bu yolun kapanması, şu meydana bir havuz inşası gibi fikirler ileriye sürmek ve bunlar yapılsa İstanbul'un imar edileceğine kani olmak boştur. İstanbul'un imar için hiç olmazsa, bundan sonra geleceklerin de noksanlarını Pey der Pey ikmal etmesi ve aynı hatlar üzerinde yürütmesi lazım gelen yarım asırlık bir zaman için umumi bir projeye ihtiyac vardır. Ve bu projeyi bütün bu şehrin sekenesi de bilmeli ve ezberlemelidir. Ve halk ve Şehremaneti el ele vererek birlikte bu hatları takip etmelidirler.

Acaba İstanbul'la kabili kıyas olan bazı Avrupa şehirlerinin senevi vakidatı şehrimiz varidatının neden 10-15 misli vaziyetindedir? Bu mesele memleketin umumi iktisadi vaziyetle de alakadar

ise de bu hususta şehrin kendisine düşen vazife hissesi mevcuttur. Medeni şehirlerin varidat menbaları, bizde de araştırılmalıdır. İşte ancak bundan sonra Avrupa şehirleri derecesinde varidata sahip olduktan sonradır ki şehrimizde hakiki imar başlar ve dev adımlarile yürür.

Bizim burada bahsedeceklerimiz, kolaylıkla ıslah ve icrası kabil bazı ufak idari işlerdir. Öyle ufak idari işler ki büyük imar projelerine hemen dahil olmuştan ve pek paraya rağmen bizi sırasında üzen, ta'zip eden, zarardide eden, sıhhat ve zevkimıza dokunan, şehrin nezahet ve temizliğini bozan ve nihayet şehre sefil bir manzara veren mesaidir bunların bazı mühim olanlarını muhterem Şehrimizin nazarı dikkatine arz ediyorum:

1 — Seyyar ayakkabı boyacıları kahvelere ve hatta lokantalara girip ayakkabı boyuyorlar. Bunun sıhhat ve nezafele ne kadar mugayir olduğunu izaha hacet yoktur. Bu halin men'i icap eder. Esasen seyyar ayakkabı boyacılığını menetmek lazım gelir. Seyyar ayakkabı boyacılarının adedi, bilhassa cuma günleri calibi dikkat derecede çoğalıyor. Zira dükkânını kapayan bir çok boyacılar ellerine birer sandık alarak şehre yayılıyorlar. Binaenaleyh cuma tatili de ve bundan beklenen faide de bu esnaf için temin edilmiş olmuyor.

2 — Bizde berber dükkânlarında tıraş olanlar, hariçten, sokaktan mükemmelen seyedilirler. Bazı bizim erkek

berber dükkânlarımızın camları perdesiz, buzsuz ve camkânsızdır. İçeride traş olanlar kendilerini adeta teşhir ederler. Her hangi bir vesilele bir perükâr dükkânının önünde tavakkuf etmiş bir tramvayda bulunsanız, her zaman yüzü sabınlı, gözlerini kapamış yüzünü kazıtmakta olan bir şahsın size nahoş bir his veren manzarası karşısında kalırsınız... İnsan ne böyle bir manzarayı seretmek ve ne de aynı teşhir mevkiinde bulunmak ister. Bu, erkekler için böyle olduğu gibi kadımlar için daha fazla çirkin bir manzara teşkil eder. Avrupa'da bu hal mevcut değildir. Her berber dükkânının önü, kadınlarınki gibi, kapalıdır. Berber dükkânlarının önünde, ekseriyetle lavanta, kolonya ve saire... İle dolu bir vitrin mevcuttur. Ve yahut harice nazır cephesindeki cam buzlu olur ve pek nadiren de kalın bir perde aslıdır. Yani her halde mesturdur, ve haricen dükkânın dahili görünmez. Bizim berber dükkânlarımızın da aynı mecburiyet altında bulunmasını temenni ederiz. Bundan mada hiç bir kahvenin dahilinde berber kısmı bulunmamalıdır.

3 — Dilenciler mes'elesi: Bu, şehrimizde bir mes'eale halindedir. Dilencisi bu kadar fazla olan bir şehir daha yer yüzünde mevcut değildir. Şehrimizi ziyaret eden hangi Avrupalı ile görüşülürse ilk sözü muhakkak dilencilerin ziyadeliğidir. Bunların şehre verdiği sefil manzara, milli haysiyet ve vekarımızı son derecede rencide ediyor. Yollarda, vaporlarda, tramvayda, kahvehanelerde, köprü de elhusul her yerde mevcut olan bu pejmürde sefil sınıf yalnız şehrimizin değil bütün memleketin karakterini, benliğini ve haysiyetini ayaklar altına aldırıyor. Dilenciligi bir meslek ittihaz eden bu sınıf, mesleğin

bütün incelikleri ile her safhasını temsil ediyorlar. Şehrimiz dilencileri Avrupa akiörlerinden daha mahirdirler... Kendilerini öyle hasta ve ölgön, sakat ve alil göstermekte o kadar hünerlidirler ki en katı kalpleri de yumuşatır, inandırır ve ona merhamet hissi ilka ederler.

Bütün bir günün dininmesini müteakip bir yerde oturup bir fincan kahve içerek biraz başımızı dinlemek ve yahut bir yerde bir yemek yemek isterseniz hemen karşınıza dir sefalet sahnesi dikilir. İçtiğiniz kahve, yediğiniz lokma boğazınızda kalır. Ayasofya camii'nin kapısında bir dilenci kadını tanırım ki bu kadının beş altı sene evvel kucağında dört beş aylık bir çocuk vardı... Bu çocuk hiç büyümeyiz... Avrupadan avdet etikten sonra da gene aynı kadının göğsü üzerinde aynı sinde bir çocuk gördüm. Bunlar, bu tedarik ettikleri çocukları nereden buluyorlar?...

Hele o köprü üzerine, yağmur çamur ve kar altına çirıl çıplak bırakılan küçük dilenci çocukların, memleketin hayatile istihza eden sefil manzara rasma, dosta düşmana karşı, halâ lâkaydı ile mi bakacağız? İnsanı ne yollarda, ne eğlence ve istirahat ve ne de hatta bir mezar başında rahat bırakmak istemeyen bu tufeyli sınıfla, bu sefalet şebekesi teşkilatile ciddi bir mücadele ye girmek, şehrin en büyük ve en milli vезaifinden biridir. Şehremaneti bu milli haysiyet meselesi için en ağır cezalı kararlar almalıdır. Darülaceze ve Himayei Etfal teşkilatı kâfi gelmiyorsa tevsii esbabma tevessül etmelidir. Elhasıl günden güne ziyadeleşen bu sınıfın cezri bir hareketle kaldırılması memleket namına milli, içtimai bir vazife adedilmelidir.

4 — Ayasofya, büyüklük itibarile kürei arzın dördüncü derecedeki bir ma'bedidir. Yer yüzündeki en büyük ma'bet, Roma'daki (Peters) kilisesidir., 55000 insan istiap eder ve 15,160 metro murabbandadır. İkinci büyük ma'bbet, Milan kilisesidir. 18000 kişi alır ve 8409 metro murabbandadır. Üçüncüsü Londra'daki (ST. Pauls) katedralidir ki 15000 kişiliktir ve 7875 metro murabbandadır. Dördüncüsü bizim Ayasofya camimiz gelir ki 6890 metro murabbandadır. Ayasofyadan sonra gelen büyük ma'bet, Paristeki 5955 metro murabbanda bulunan (Notre Dame) dir.

Büyüklük itibarile yer yüzündeki ma'betlerin dördüncüsünü teşkil etmesine rağmen Ayasofya camii, tarih, san'at ve mimari noktai nazarından ise dünyanın en kıymetli, en yüksek ve eşsiz bir ma'bedidir .

Yer yüzünde san'at ve mimari noktai nazarından birinci olarak gelen ve yegâne bir ma'bet olan Ayasofya camii acaba layık olduğu kayt ve ihtimami görüyormu? Maalesef hiç görmiyor.

Daha en dış kapıdan girerken hürmet hissini, bir ma'bede girerken duyacağınız huşu hemen şedit bir darbe dir... çünkü ma'bedin methalinde, şehir için dekiler yetmiyormuş gibi, burada da kirli iskemleli, köhne bir kahveye tesadüf edersiniz . Bir ma'bede olan hürmet hissinden sarfınazar, tarihe, san'ate olan hürmet duygularınız da bu ilk hatvenizde dimağınız içerisinde bir buhrana uğrar. Bu hürmetsizlik eserini havsaleriz almaz .

Bir iki adım yürüyünüz.. Orta yerdeki şadırvan pislik ve bakımsızlık içindedir. Bu sahanın taşları oynar, her taraf toz ve ya çamur içinde, adi bir

parke taş döşemesinden de mahrum ve ekseriyea süprüntülüdür. Bu sahanın, binanın arkasına tesadüf eden yerleri bir mezbeledir. Binanın içerisine girerken iki sıra dilenciler arasından geçilir. Bina dahilinde talılar, avizeler, pencereler tozlu vekilidir. Bir çok camlar kırıktır. Kadın erkek bir çok kimselerin ötede beride horul horul uyuduklarını görürsünüz. Bir çok köşelerde de bir halka teşkil etmiş ahabın hatta yüksek sesle ceryan eden muhavere ve mübahaselerini işitirsiniz. Bunların bazan dirsek keyfi yapanlarına da tesadüf edilir. Remezan gecelerinde ve ba husus Kadirgecesi ma'bet girişinde alan satan belli değildir.

Zavallı ma'bet Karagümruk bayram yerine döner. Her kafadan bir ses çıkar. Her kes vaz eder, her dilenci hafızı Kur'an olur. Babusus böyle kalabalık gecelerde bilhassa ma'bedin ziyaretine gelen ecnebler de bu hale hayran kalırlar... Bu hal fikrin alamıyacağı bir hürmetsizliktir. Ayasofya camii eğer bir ibadet yeri ise bu hal, bu hareket nedir?

Ayasofya camii müzemizdeki İskender'in lahti kadar da mı kıymetli değıldir? O lahdi üzerine bir kimenin çıkıp oturmasına müsaade edilir mi? Ona müsaade edilmecse neden Ayasofya camii içinde uyumağa müsaade vardır? Bu ma'bet heyeti mecmuasiyle asari atikadan bir cevherdir. Öyle bir cevher ki mümkün olsa rürgardan yağmurdan vikaya için bütün ma'bedi bir cam muhafa içine almalıdır. Bir ma'bette ibadete müsaade etmek bile bir lütuf olmalıdır.

İstisnaen bu ma'bede girerken her kes ayakkabı ve şapkasını kapıdaki muhafaza bırakmalıdır. Ve ma'bedin

içerisindeki kaba ayakkabılıklar kaldırılmalıdır. Ma'bedin içerisi elektrikle müteharrik bir kaç (toz çeken) aletle temizlenmelidir. Bu veçhile hem temizlik esaslı olur ve hem de her taraf gene aynı tozlarla kirlenmiş olmaz.

Yani ufak camilerden tasarruf edilerek bu ma'bede biraz daha fazla müstahdemin, halı ve levazımı saire tedarik edilmek elzemdir. Avizeler bu ma'bede lâayık bir şekil almalıdır. Her tarafta bir intizam ve temizlik eseri görölmek ne şereflî bir haldir. Bunu temin için bazı ufak ve kenar semtlerdeki camiler ve mescitler biraz zarar dide olsalar bile Ayasofya binasının hususiyeti dolayısıyla bu terviç edilmelidir.

Bizce Ayasofya camii yalnız bir ziyaret mahalli olmamalıdır.

İbadet için kâfi derecede camilerimiz mevcuttur. Ziyaretçilere izahât verebilecek dili düzgün ve biraz lisan bilen bir iki memur tayini ve hatta Avrupa da bir çok eski ma'betlerde olduğu gibi, ziyaretçilerden ufak bir ücret te alınması muvafık ve kolaydır.

Hiç tekrara ihtiyaç yoktur ki sohbet halkalarına, münasebetsiz uzanmalara, yatmalara ve uyumalara şiddetle mani olmak lâzımdır. Hatta buna yalnız Ayasofyada değil, Sultan Ahmet, Fatih ve sair camilerde de şiddetle mani olmalıdır. Dilencilerin kerih seslerle ötede beride okumalarına mani olmalı ve bilhassa Kadir geceleri ma'bedi bir bayram ve pazar yeri halinden çıkarmalıdır. Cami kapısına toplanan bütün dilenciler oradan kaldırılmak ta vaciptir.

Camiin kahvesine kelince : bunun hemen izalesi icap eder sanıyoruz. Camiin bütün kapıları kapanarak yalnız bir methali, Sultan Ahmet meydanına nazır kapısı açık bulunsa ve buraya kapıcılar konulsa daha mazbut olacağında şüphe yoktur. Elhasıl bu muazzam ma'bedin içinin dışının intizam ve temizliğine ne kadar riayet ve ihtimam edersek hem dinimize hem de tarihe ve san'ate karşı hürmet göstermiş oluruz.

— Bitmedi —

Parazitolog baytar doktor

Ahmet Nevzat